

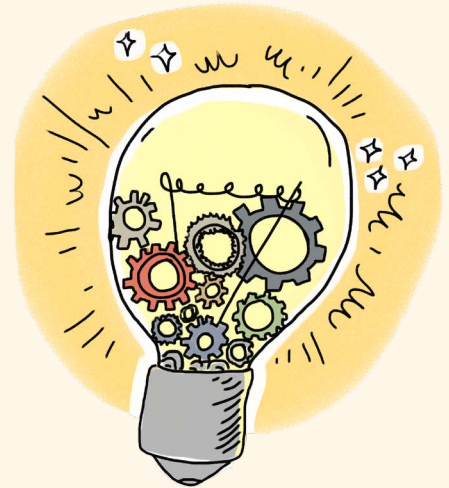
1

Įkvėpti parašyti kūrinį gali patys įvairiausi dalykai: įvykiai, žmonės, vieta, išgirsto pokalbio fragmentas, garsas, šešėlis už lango – viskas, kas atkreipia Jūsų dėmesį, sukelia minčių, žadina vaizduotę.

Laisvasis rašymas

1. Popieriaus lape nesustodami parašykite pusę puslapio žodžių ir frazių, kurios ateina į galvą.
2. Vienu ar dviem sakiniais užrašykite prisiminimą (apie įvykį, žmogų, situaciją), apie kurį Jums būtų įdomu parašyti.

Jūsų užrašyta mintis, įspūdis ar patyrimas gali tapti pasakojimo elementu, dalimi arba kūrinio pagrindine idėja. Visais atvejais jis, kaip naujo kelio pradžia, duos kryptį pasakojimui – kurti siužetą, veikėjus, veiksmo vietą ar laiką.

Aptarsime būdus, kaip plėtoti kūrinį įkvėpusias idėjas – prisiminimą apie žmogų, detalę, vietą, įvykį ar temą – visos jos gali tapti Jūsų būsimo pasakojimo dalimi.

2

Pasakojimo veikėjas

Vienas iš būdų kurti veikėjo paveikslą – kurti veikėją, panašų į Jums gerai pažįstamą žmogų, suteikti jam būdingų išvaizdos ir charakterio bruožų. Tuomet bus lengviau įsivaizduoti, kaip Jūsų kūrinio veikėjas elgiasi, kalba skirtingose situacijose. Kitas būdas – vaizduoti veikėją, panašų į Jus, rašant kūrinį pirmuoju asmeniu, dar vienas – jungti kelių žmonių bruožus. Kuriant fantastinį pasakojimą, verta pamėginti įsivaizduoti, kaip galėtų atrodyti Jūsų pasakojimo veikėjas. Svarbu, kad vaizduojamo žmogaus portretas perteiktų jo savybes, temperamentą, pomėgius, gyvenimo būdą, nuotaiką. Kurdami portretą turite ne fotografuoti, t. y. tiksliai aprašyti iš atminties pažįstamą žmogų, o pasirinkti svarbiausias detales, kurios jį apibūdintų, ir papildyti jas įsivaizduojamomis, ryškiau jį charakterizuojančiomis.

Užduotys

Perskaitykite pateiktų kūrinių ištraukas ir atlikite užduotis.

I

– Jeigu taip bijai karvės, – išgirdo balsą, kodėl neperlipi per tvorą?

Jis sustingo ore tartum sustabdytame filmo kadre ir, vos nepargriuvęs, atsigręžė pasižiūrėti, kas klausia. Ant tvoros iš Perkinsų namo pusės, mataruodama plikomis rudai įdegusiomis kojomis, sėdėjo kažkokia žmogysta. Garbanoti rudi plaukai visai trumpai kirpti, o apsvilkusi melsvais apatiniais marškinėliais ir išblukusiais virš kelių nukirptais džinsais. Atvirai pasakius, neaišku, ar berniukas, ar mergaitė.

– Labas, – pasakė jis arba ji ir kryptelėjo galvą Perkinsų namo link, – mes ką tik atsikraustėm.

Džesas stovėjo kaip įbestas ir spoksojo.

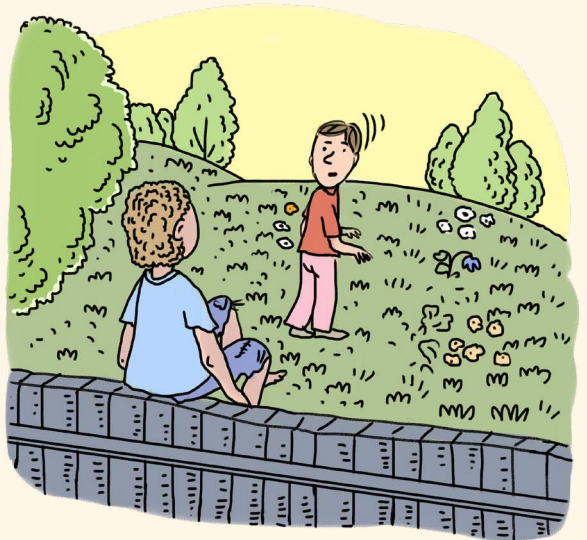
Žmogysta nuslydo nuo tvoros žemėn ir priėjo arčiau.

– Gal mums vertėtų susidraugauti. Daugiau aplink nieko nėra.

Mergiotė, nusprendė jis. Tikrai mergiotė, nors nebūtų galėjęs paaiškinti, kodėl taip staiga nebeliko jokių abejonių. Ji atrodė maždaug jo ūgio, nors kai priėjo arčiau, patenkintas pamatė, kad taip nėra.

– Aš Leslė Berk.

Nors tai buvo vienas tų kvailių vardų, iš kurių nieko negali spręsti, dabar jis buvo tikras, kad neapsiriko.

Ketrina Paterson
„Tiltas į Terabitiją“

II

Tuo tarpu Ledi ne tokia jau sena. Kaip močiutė, net, pasakytum, labai jauna. Keturiasdešimt septynerių metų, be to, daugelis ją laiko kur kas jaunesne. Jeigu Kati nueina su Ledi į parduotuvę arba kavinę, tai pardavėjai arba kelneriai visada mano, kad Ledi jos mama. Ir Ledi tai patinka. Ji niekada nepasako, kad jie apsirinka.

Kati močiutę visi tikrai taip vadina. Iš tikrųjų ji Leni Dita Rumpel. Kažkada vienas mokslo draugas iš Leni paėmė „Le“, iš Ditos „Di“, ir išėjo „Ledi“. Tas vardas jai labai patiko. Kati nevadindavo jos „močiute“ arba „senele“, nes tai visai netiko Ledi – kokia gi senelė nešioja ilgus šviesias ligi pečių garbanas, dažosi paakius žalsvai ir dėvi megztinius su gilia „v“ formos iškirpte nugaroje ar gėlėtas kojines. Be to, Ledi nenorėjo, kad ją vadintum močiute.

– Močiutė turi kažką bendra su kojinių mezgimu, namine aviečių uogiene ir pasakų knygom, pasakė ji kartą Kati. – O aš beveik nemoku megzti, niekada neviriau uogienės ir net nežinau, kuo baigiasi pasaka apie Joniuką ir Grytutę.

Kristina Nestlinger

„Šalin agurkų karalių. Pirmadienį viskas kitaip“

III

Iš už kampo, kurį sekė katės akys, išlindo žmogus – pasirodė taip staigiai ir tyliai, sakytum išdygo iš po žemių. Katės uodega krustelėjo, akys prisimerkė.

Ligustrų gatvėje niekas nebuvo regėjęs šitokio žmogaus. Jis buvo aukštas, plonas ir labai senas, jei tikėtume žilais plaukais ir barzda, tokiais ilgais, kad galėjo susikišti už diržo. Jis buvo su apsiaustu iki kulnų ir violetine mantija, šluojančia žemę, o apsiavęs aukštakulniais batais su sagtimis. Po siaurais akinukais gyvai spindėjo skaisčiai mėlynos akys, nosis buvo ilgėliausia ir kuprota, tarsi mažiausiai dviejose vietose sulaužyta. Šitas žmogus buvo Albas Dumbldoras.

Albas Dumbldoras, regis, nesuvokė patekęs į gatvę, kurioje yra nepageidaujamas: nuo pat vardo ir pavardės iki batų. Jis kaip niekur nieko ėmė raustis mantijoje.

J. K. Rowling

„Haris Poteris ir išminties akmuo“

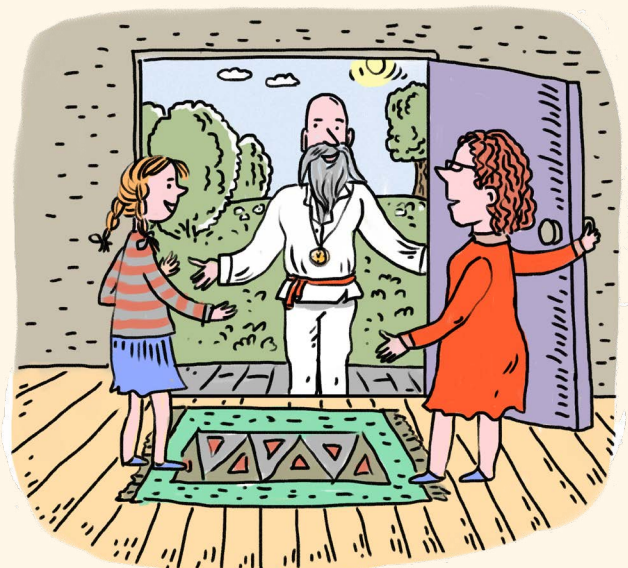
IV

Kitą rytą šeštą valandą į duris pabeldė taip, kad langelių rėmeliuose sudzingėjo stiklai. <...>

Pasileidau laiptais žemyn. Mamelė irgi jau buvo atsikėlusį ir skubėjo prie durų, nors paprastai būna apatiška. Ji puolė prie durų, ir vienu mostu jas atidarė. Abi tikėjomės pamatyti ant laiptelių gulintį Kilojū, besimarkstantį nuo saulės ir vizginantį uodegą, ir sužiurome žemyn.

Bet Kilojaus ten nebuvo!

Tik stovėjo pora juodų moteriškų pusbačių! Virš jų – apsmukusios baltos apatinės kelnės, plakamos ryto vėjelio po akinamai baltais naktiniais ligoninės marškiniais, kuriuos per liemenį juosė raudona guma. Palei jų apykaklę ant storos auksinės grandinės kabaldžiavo blizgantis auksinis laikrodis.

Tai buvo stuomeningas aštuoniasdešimties metų vyriškis, visiškai plika galva ir nukabusiais dideliais baltais ūsais. Į mus žvelgė žvairokos mėlynos ir gyvos akys, jis džiugiai šniurkštelėjo per plaukų kuokštus šnervėse. Atrodė labai šauniai.

– Olga! – sugriaudėjo jis.

– Tėve! – atsakė mamelė.

Tai buvo senelis.

Didžiulėmis rankomis jis suėmė Mamelės galvą ir garsiai išbučiavo į abu žandus. Per jo sukritusius skruostus upeliais tekėjo ašaros, šlapindamos ūsus.

Po to jis sugriebė mane per liemenį ir pakėlė sau prie veido. Iš jo burnos padvelkė svogūnais ir žeme. Tada lėtai palingavo galvą žiūrėdamas į mane, tarsi permatydamas kiaurai. Jo žvilgsnis prisipildė tokio gailėsčio, kad aš net pašiurpau. Ką jis išvydo mano viduje?

Ulf Stark

„Ištižėliai ir pramuštgalviai“

Užduotys

1. Užpildykite trūkstamas lentelės skiltis.

Veikėjo portretas

Veikėjas / Vaizdavimas	Leslė Berk	Ledi	Albas Dumbldoras	Senelis
Kaip pradedamas portretas?				Neįprasta detale – <i>keistais senelio batais</i> . Vaizduojama nuo apačios į viršų.
Išvaizda		Atrodo jaunatviškai (<i>šviesūs plaukai ligi pečių</i>), naudoja kosmetiką.		
Drabužiai			Keisti, kaip burtininko iš pasakos (<i>violetinė mantija, apsiaustas, aukštakulniai batai</i>)	
Judesiai / gestai				

Kalba / balsas				
Išskirtinės detalės				
Ką sužinome apie veikėją?	Nekreipia dėmesio į išvaizdą, atvira, draugiška.			

2. Apibendrinkite, kaip rašytojai vaizduoja savo veikėjus. Kuo jų vaizdavimas skiriasi?

.....

.....

.....

.....

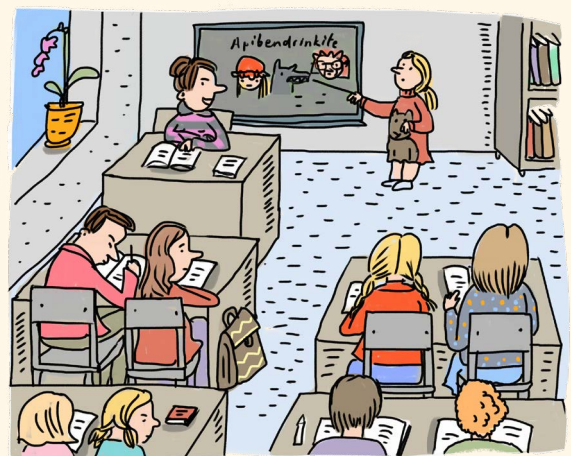
.....

.....

3. Sukurkite ir įterpkite naujokės portretą žemiau pateiktoje kūrinio ištraukoje.

Ji visada mėgo matematiką, bet dabar jautėsi taip, lyg visi klasėje kalbėtųsi žemaitiškai, atpažino dalį žodžių, bet prasmės nesuvokė. Domantas sėdėjo nosį įbedęs į suolą ir spaudė prie savo lapelio tušinuką. Spaudė taip stipriai, kad netrukus prabėdė skylę. Kas jam? Ar nepatinka sėdėti su Aukse? Jai irgi nepatinka. Auksė nusisuka nuo Domanto ir pro Elžbietos petį stebi naujokę.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Elžbieta pajunta žvilgsnį ir grįžteli. Aukšė tuoj pat įkniumba į sąsiuvinį, rašo beprasmius žodžius: tegu Elžbieta mano, kad jai dabar svarbūs tik uždaviniai. Iš tiesų niekas jai čia nesvarbu. Nebėra galimybės grįžti į klasę, kurią paliko susirgusi: visi kitaip atrodo, kitaip kalbasi, mokosi kažką kita. Ją, Aukšę, lyg ir pažįsta, bet iš tiesų yra užmiršę.

Vilė Vėl
„Pereik tiltą, kvaily“

4. Perskaitykite žemiau pateiktą dialogą iš Astrid Lindgren knygos „Rasmusas klajūnas“. Užsirašykite, ką galima spręsti apie kiekvieną veikėją iš jo žodžių. Kuo abu veikėjai skiriasi?

<...> pro tą platų tarpą galėjai girdėti kiekvieną žodį iš virtuvės.

– O mano manymu, pavojinga ilgiau laukti, – pasakė antrasis, Lijanderio balsas. – Aš noriu sprukti.

– Ne, ne, ne, – pasakė Lifas, – jeigu imsime karščiutis, viską pagadinsim. Negerai bus, jeigu mes be niekur nieko išdumsim iš čia kaip tik tuo metu, kai senieji dingę vėrinys, supratai? Ne, pagyvensim šią savaitę viešbutyje, supratai? Mes niekada nebuvo Sandėje, supranti, mūsų sąžinė rami. Kas gi gyvens viešbutyje už kelių mylių nuo Sandės ir dar dvi savaites, jeigu jo sąžinė nešvari. Supranti?

– Taip, suprantu, – pasakė Lijanderis, – juk šimtą kartų jau man esi sakęs. Bet aš vis dėlto norėčiau pasiimti pinigų ir sprukti, o man rodo, tol čia tupėsime su švaria sąžine, kol įkliūsime.

– Padarysim, kaip aš sakau, – tarė Lifas. – Pasiimsime grobį šeštadienio rytą ir ramiausiai išvyksime antrą valandą traukiniu, ir nė snukis neišdrįs pliaukšti kvailysčių apie vėrinį ar ką kita.

Buvo girdėti, kaip jie išėmė iš grindų keletą lentų, o paskui Lifas patenkintas pasakė:

– Širdis džiaugiasi, kai matai tokį turtą!

Valandėlę truko pagarbos tyla, paskui Lifas tarė:

– Manau, kad vėrinys kainuoja kokį penketą šešetą tūkstančių, ne mažiau.

– O aš vis dėlto norėčiau atsikratyti, – atsakė Lijanderis. <...>

– Tu nerviniesi, – su panieka tarė Lifas.

– Nerviniesi...tik jaučiu, kad bus prastai, pamatysi. Kas bus, jeigu senė ims ir atsigaivėlios?

– To nebus. Ji ir taip jau per ilgai pagyveno.

– Bet juk aš sakau „jeigu“! Jeigu ji atsigaivos ir papasakos viską, kaip buvo, o lensmanas prirems Aną Stiną ir sužinos viską apie tą valkatą. Kvaišė ta Ana Stina, kam jai reikėjo viską verstį valkatą; jei tik lensmanas supras, kad ji melavo, per penkias minutes sužinos iš jos, kas mes tokie. O paskui dar penkios minutės, ir už Sandę prikirs uodegas.

– Nusiramink, – pasakė Lifas. – Zirzi visą dieną, man jau nusibodo klausytis. Ana Stina dar neįkliuvo, o senė irgi daugiau neišžios snapo.

Lijanderis burbtelėjo nepatenkintas.

– Mūsų lobis saugioj vietoj, – kalbėjo toliau Lifas, – čia daug patogiau, negu užkasti miške, visada lengva rasti, o be to, čia niekada niekas neužėina.

– Jeigu pats čia neatšliauši iki šeštadienio, – niūriai pasakė Lijanderis.

Lifas supyko:

– Vadinas, nepasitiki manim?

Lijanderis sausai nusikvatojo.

– „Vadinas, nepasitiki manim“, – pasakė lapė ir nukando gaidžiui galvą. Kaipgi ne, aš pasitikiu tavim, taip pat kaip ir tu manim.

Astrid Lindgren
„Rasmusas klajūnas“

Lijanderis:

Lifas:

Skirtumai:

5. Žodžiais „nupieškite“ Lijanderio ir Lifo portretus.

Pro atvertą langą įsiveržęs vėjo gūsis sukėlė skersvėjį ir virtuvės durys prasivėrė. Dabar Rasmusas galėjo pamatyti abu plėšikus.

3

Apibendrinamoji užduotis

Sukurkite veikėjo portretą. Aprašydami išvaizdą stenkitės perteikti veikėjo charakterį.

1. Aprašykite situaciją, kai pasirodo Jūsų pasakojimo veikėjas.

2. 5–7 sakiniais aprašykite, kaip jis atrodo.

3. Kokius veikėjo charakterio bruožus norėjote perteikti kuriamu portretu?

4. Patikslinkite, patobulinkite, jeigu reikia, aprašyto veikėjo portretą.
